

ANTONIO G. ITURBE

ÎN PLIN
VĂZDUH

CAPITOLUL 1

Aerodromul Le Bourget (Paris), 1922

Trage de manșa dublă spre piept și avionul Caudron C.59 se ridică deasupra Parisului, în căutarea unui pâlc de nori. Biplanul vibrează. Motorul Hispano-Suiza pufnește. Planează puțin prin ceața albă și apoi trage de brida metalică, forțând avionul să escaladeze un munte de aer, până când ajunge pe verticală pe cer. Vibrația fuzelajului se transmite prin mâini și, de aici, spre întregul corp. Sublocotenentul Saint-Exupéry, îmbătat de vertij, zâmbeste cu acea satisfacție infinită a nebunilor, a copiilor fascinați de jucăriile lor, fără să aibă noțiunea riscului sau a timpului, cufundați într-o lume care le aparține în exclusivitate, pentru că au clădit-o pe măsura lor.

Pe pământ, Caudron C.59 este doar un obiect voluminos din lemn, de șapte sute de kilograme, plin de șuruburi, nituri și suduri. Când rulează, târând carcasa grea pe roțile sale de bicicletă, se dovedește de o mare fragilitate: un colos bombat care, luând-o la goană pe pistă, trosnește nesigur pe picioarele de alamă. O simplă pietricică în calea lui l-ar dezechilibra, făcându-l să se răstoarne zgomotos. Dar când ajunge la capătul pistei, are loc minunea: dulapul acela greu și totuși mobil se desprinde de sol, se ridică deasupra liniei orizontului, se înalță și, dintr-odată, devine ușor, drept, chiar delicat în zborul lui de pasăre. Își fentase destinul de cașalot pe uscat, uitat într-un hangar.

Tonio se aseamănă puțin cu propriul avion. Corpul lui mare îl face să se miște greoi, chiar lipsit de grație, iar capul lui visător,

incapabil să rezolve chestiunile cele mai banale ale vieții practice, îl transformă într-un pinguin dezorientat, care se clatină pe pământ, dând inutil din mâini în căutarea mării. Dar, acolo sus, este cu totul altcineva.

Devine ușor.

Învârte manșa spre stânga și avionul se înclină brusc spre aripa respectivă. Zâmbește. A împlinit visul oricărui copil: a făcut ca jucăriile să fie adevărate și adevărul să fie joacă.

Desenează în aer o coadă. Îi place la nebunie să simtă acel fior vertiginos și, mai ales, senzația de a se ridica deasupra mediocrității – a lui și a lumii care îl înconjoară. Îi place să vadă acolo jos cazarma ordinară și pe acei ofițeri care țipă până li se umflă venele de la gât. Să strigi face parte din caracterul militar.

Cu câteva zile în urmă, traversând terenul de paradă, Tonio a văzut un sergent dându-le instrucțiuni unor recruți și cerându-le să răspundă imediat la comenzi: „La ordinele dumneavoastră, domnule sergent!” Subofițerul a menționat un recrutar; în realitate, era aproape un copil. „Tu!” Înfricoșat, băiatul i-a răspuns timid: „La ordinele dumneavoastră, domnule sergent!” Superiorul, roșu de mânie, l-a apucat violent de pieptarul vestonului și l-a zgâlțâit în timp ce îi țipa în față: „Tu ce fel de bărbat ești? Strigă mai tare! Răspunde ca un soldat!”

S-a îndepărtat, perplex: primul lucru care li se cere unor băieți ca să fie soldați buni nu este să dea dovadă de sagacitate, seriozitate sau simț al strategiei, ci să strige cât mai tare cu putință. Cel care țipă asurzitor va primi felicitări din partea sergentului. Și întotdeauna trebuie să răspundă: „Ordonăți!” Pentru a fi un soldat bun, un patriot bun, un cetățean bun, un angajat bun... există o lozincă perfectă: Să spui întotdeauna „ordonăți!” Să nu-ți pui nicio întrebare, să nu vrei să știi nimic.

Lui nu-i plac țipetele. Când urla la un om cu nevinovație, care te privește, e ca și cum ai reteza un copac de la rădăcină. El ridică vocea doar la vreo petrecere de noapte, când bea prea mult vin sau

pastis și se apucă să cânte melodii care încep vesel și sfârșesc melancolic. Când se supără, preferă să rămână tăcut.

*Ce zadarnic e să spui
ce știe deja tăcerea...*

Avionul se înclină în aer și Tonio își mișcă și el capul, pentru a-i da dreptate lui Mallarmé. Uneori, și el mângălește versuri.

A făcut deja o mie de piruete, dar nu este de ajuns. Niciodată nu este de ajuns. Viața i se pare mereu un costum prea strâmt. Mișcă manșa și aparatul își pierde impulsul până se oprește. Un avion care rămâne nemișcat în aer devine o bucată de metal atrasă în mod imperios de o forță gravitațională violentă. Avionul intră în picaj. Intră în vrie. Picajul înfiorător este urmărit de la sol de către un grup mic de observatori care rostesc un „Ohhh!” ce se vrea vesel, dar care este plin de neliniște, pentru că Tonio se lansează spre sol cu toată viteza, într-unul dintre acele avioane atât de nesigure. Când mai sunt doar câțiva metri până să se prăbușească, spectatorii simt cum le îngheață zâmbetul pe față. Atunci, Tonio trage brusc de manetă și echilibrează avionul Caudron C.59, zburând razant deasupra unui câmp de maci.

În acea după-amiază de duminică a profitat de absența majorității ofițerilor de la Regimentul 34, pentru a-și face numărul în aer. În copilărie, pe când locuia în acea casă mare, plină de ascunzișuri, din Saint-Maurice-de-Rémens, jocul lui preferat era să pună în scenă piesele de teatru pe care el însuși le concepea și le interpreta pentru frații lui: era, în același timp, dramaturgul care scria scenariul și actorul care interpreta toate rolurile. Membrii familiei lui nu știau dacă era un copil serios sau un bufon, nu erau în stare să spună care era adevăratul Tonio: cel care, în după-amiezile ploioase, rămânea căzut pe gânduri, privind pe fereastră goana picăturilor ce se loveau de geam, sau cel care răvășea totul prin vestibul și apărea,

pe neașteptate, deghizat în pirat sau în explorator, strigând în gura mare fraze fără sens, spre distracția surorilor și a verilor săi.

El însuși se întreabă: Cine este el cu adevărat? Ființa socială cu clopoței cusuți de haine, pe care-i agită când intră în legătură cu ceilalți, sau ființa tăcută, ghemuită în sinea ei, în care ne transformăm când rămânem singuri?

O vibrație excesivă a aripii îl scoate din gândurile lui. N-ar trebui să-și distragă atenția în timp ce pilotează, dar în aer gândurile se eliberează. Își întoarce capul în mod imprudent, preț de câteva secunde, pentru a încerca să-i zărească pe prietenii care-i observă acrobațiile. Îi aseamănă unor ace înfipte în pământ.

Îi place foarte mult să-i distreze. Acolo jos se află Charles Sallès, Bertrand de Saussine și Olivier de Vilmorin... Dar, în realitate, când cabrează avionul și întreprinde cele mai nebunești piruete, o face pentru o singură persoană, prezentă în gândurile lui în orice moment.

Își amintește prima oară când vărul lui l-a dus în vizită la somptuoasa casă de pe Rue de la Chaise, unde madame de Vilmorin avea pe atunci unul dintre cele mai elegante saloane de intelectuali din Paris. Un majordom cu chip de ceară i-a poftit într-o sală cu canapele capitonate și biblioteci din nuc, unde i-au așteptat pe cei doi frați Vilmorin să se aranjeze ca să meargă împreună la o cofetărie de pe Champs-Élysées. Atunci a auzit muzica. Era o vioară la care se cânta foarte încet, arcușul trecând pe coardă foarte ușor, fără ca nota să se stingă de tot. Era o compoziție pe care el o cântase cu mama lui la pian și surorile lui la vioară, în vechea vilă din Saint-Maurice-de-Rémens, dar și-o amintea mai veselă și, totodată, naturală. Interpretată cu nostalgie, părea, mai degrabă, nu o melodie, ci ecoul unei melodii. Notele erau atât de deșirate, încât se pierdeau în aer. Muzica umplea atmosfera, oprea timpul real și impunea altul mult mai fluid. Dacă zborul ne transformă în pășări, când ascultăm muzică devenim pești, ne scufundăm în adâncul mării.

Notele care coborau până în salon l-au ademenit în mod irezistibil în sus, pe scări. Picioarele se mișcau singure. Muzica l-a atras până la etajul trei, de parcă era în transă. A doua ușă de pe coridor era întredeschisă și, după ce a bătut foarte ușor cu articulațiile degetelor, și-a făcut loc să intre.

Pe patul acoperit cu o cuvertură din satin albastru, rezemată pe mai multe perne enorme, ca niște globuri colorate, cânta la vioară, adâncită în gândurile ei, o fată îmbrăcată într-o pijama mov. Își ținea bărbia foarte delicat, sprijinită pe vioara transformată astfel într-o pernă. Alături, așezată pe un scaun, o guvernantă cu bonetă albă și-a pironit ochii asupra aceluia străin care se furișase în iatacul tinerei, iar când el, rușinat, se pregătea să rostească o scuză și să se retragă, severa femeie i-a făcut un semn cu mâna ca să aștepte. Și-a dus un deget la buze, cerându-i să păstreze tăcerea.

I s-a părut că intrase într-un castel submarin, fiind absorbit, hipnotizat în contemplarea părului roșcat, a ochilor verzi și a mâinilor albe. Cânta la vioară cu o cumpătare în care se amestecau o anumită lipsă de chef și o concentrare ciudată care o făcea să privească fix capătul arcușului, exact unde degetele ei săreau coarda.

Își amintește cum l-a rugat cu patimă pe zeul lucrurilor frumoase să oprească timpul, ca acea melodie să nu se termine niciodată, să dureze toată viața. Dar zeii dorm, ei nu sunt altceva decât visele noastre.

Când melodia s-a terminat, guvernanta, domnișoara Petermann, a început să aplaude plictisită, ridicând o sprânceană și somându-l să facă același lucru. A aplaudat și el, desigur, bătând așa de zgomotos din palme și cu o înflăcărare atât de excesivă, încât femeia a făcut o grimasă de dezgust. După ce a pus cu grijă vioara în cutia care se afla pe cuvertură, fata s-a întors și i-a zâmbit. Zâmbetul acela putea să oprească locomotive, să împărăție taifunuri, să stingă vulcani. Un zâmbet care putea opri lumea în loc. Cel puțin, pe a lui a oprit-o.

Toate cronometrele vieții sale ajunseseră la zero.

– Cred că n-am fost prezentați... a zis ea.

El s-a înroșit de parcă părul roșcat al tinerei s-ar fi reflectat în chipul lui și a început să se bălbâie.

– Vă rog să mă iertați că am dat buzna, domnișoară! Muzica m-a făcut să-mi pierd cumpătul...

– Iar dumneavoastră sunteți...?

– Oh, da, scuzați-mi stângăcia! Sunt Antoine de Saint-Exupéry. Dumneavoastră trebuie să fiți sora lui Olivier. Suntem prieteni, studiem împreună la Academia Bossuet.

– Eu sunt Louise de Vilmorin.

– Îmi pare rău că am apărut pe neașteptate în camera dumneavoastră. Mă retrag.

– Oh, nu vă faceți griji! O boală nesuferită la oasele de la șold mă obligă să stau la pat, iar camera mea este salonul unde îmi primesc musafirii. Îmi place foarte mult să am oaspeți!

Tonio a deschis ochii atât de mult, încât mai avea puțin și-i cădeau, rostogolindu-se pe covor.

– Aș mai putea veni să vă văd?

– Puteți cere o întâlnire, i-a răspuns ea fără chef. Dar, văzând chipul dezolat al tânărului, a adăugat cu un zâmbet cochet: Sau vă puteți furișa în timpul lecțiilor mele de muzică.

În casă răsunau voci care îl strigau.

– Saint-Ex, unde naiba te-ai ascuns?

– Fratele dumneavoastră mă strigă, trebuie să plec. Mă voi întoarce! Și, de îndată ce a spus asta, entuziasmul său s-a transformat în îngrijorare. Dar... vă veți mai aminti de mine când mă veți revedea? Veți ști cine sunt? Chipul meu este atât de comun!

Ea l-a privit, schițând un zâmbet care putea să însemne atât plăcere, cât și dispreț.

– Cine știe?! Sunt cam uitucă.

– Nu contează! s-a grăbit el să răspundă. Eu îmi voi aminti de dumneavoastră, domnișoară de Vilmorin! Îmi voi aminti pentru amândoi!

În carlingă, clatină din cap și zâmbește. Apasă cu piciorul pârghia de echilibrare, deschide rezervorul cu combustibil și mișcă maneta

pentru ca avionul să traseze un zigzag în aer. La câteva luni după ce a cunoscut-o, a trebuit să-și îndeplinească obligația serviciului militar și s-a înrolat în Academia Forțelor Aeriene pentru a-și împlini vechiul vis de a zbura. După mai multe transferuri, a fost repartizat în Casablanca, iar în acea perioadă de ucenicie și acomodare, l-a însoțit amintirea lui Loulou, o iubire imposibilă care, odată cu distanța, a devenit și mai mare.

Întoarcerea la Paris, detașat în Regimentul 34, încartiruit în Le Bourget, l-a bucurat pentru că a revenit într-un oraș al teatrelor, al bibliotecilor și al bulevardelor, pentru că și-a reîntâlnit prietenii... dar, mai ales, pentru șansa de a fi din nou invitat în casa de pe Rue de la Chaisse. Simțea nevoia să o vadă din nou pe acea fată care stătea cu o vioară în mână pe cuvertura albastră și părea că plutea deasupra mării.

La un ceai acasă la verișoara mamei sale, Yvonne de Lestrage, Antonio s-a întâlnit întâmplător cu unul din frații Vilmorin și l-a rugat să-i înlesnească o vizită la sora lui.

– Și tu, Saint-Ex? l-a întrebat André de Vilmorin cu un sarcasm cam teatral, ca atunci când în piesele de teatru de la școală se reprezenta asasinarea lui Iulius Cezar de către protejatul lui, iar împăratul rămânea privindu-l adânc și-i spunea: „Și tu, Brutus, fiule?”

André era plictisit să vadă cum toți prietenii lui se bălbâiau emoționați și parcă intrau în transă când făceau cunoștință cu sora lui, sfârșind prin a sta la coadă în salonul pentru musafiri, cu speranța amăgitoare de a cerși un strop de atenție din partea acelei fete care se lăsa admirată, răsfățată și idolatrizată, fără să-și piardă zâmbetul între ironic și enigmatic cu care își lua rămas-bun de la pretenții ei smeriți, de îndată ce venea ora lecturii sau a muzicii ori când, pur și simplu, se plictisea de prezența lor.

După ce i-a mai amintit de câteva ori lui André, când nu mai credea că putea fi posibil așa ceva, într-o joi de dimineață, la biroul unde Tonio mângălea versuri în orele lui libere, a sosit un soldat negradat, aducându-i un bilet. André îl invita să ia ceaiul cu sora lui

și cu alți prieteni a doua zi, la ora trei și jumătate. În timp ce el citea hârtiuța și sărea pe scaun de parcă ar fi fost pe arcuri, soldatul, novice, stătea pironit în poziție de drepți, așteptând temător să i se îngăduie să plece.

– Mai porunciți și altceva, domnule locotenent?

– Desigur...

Băiatul aștepta.

– Vă poruncesc să iubiți viața!

A doua zi, nu a mâncat mai nimic, învârtind, mai degrabă, spaghetti în farfurie și lăsându-le aproape intacte. S-a îmbrăcat cu maximă atenție: și-a pus singurul costum, pe care reușise să-l ducă la spălătoria cazarmii și să fie călcat în schimbul a jumătate de pachet de țigări; și-a aranjat cu grijă părul, folosind mult fixativ. A plecat mai devreme spre casa familiei Vilmorin, pentru că trebuia să cumpere flori, multe flori, cele mai frumoase flori din Franța. I-ar fi plăcut să fie regele merovingian Childebert, care amenajase o grădină întreagă de trandafiri pentru regină în centrul Parisului. Louise de Vilmorin nu merita mai puțin de atât.

A mers până la o florărie maiestuoasă de pe Rue Charron, în apropiere de Notre-Dame, care avea o vitrină la fel de fantezistă ca aceea a unei cofetării. Îi plăcea la nebunie mirosul acela dulceag de grădină botanică din acel coafor elegant de flori, unde foarfecile tundeau tufe de trandafiri.

A cerut un buchet mare de orhidee. Când vânzătoarea i-a spus prețul, i s-au năruit toate visurile. Luna aceea, mama lui îi plătise polița pentru paltonul pe care și-l cumpăraseră în rate iarna trecută și din solda militară abia reușise să tragă de câteva monede până la sfârșitul lunii. Fără să-și poată disimula stânjeneala, i-a spus vânzătoarei că s-a răzgândit. Ieșind în stradă, a răsuflat abătut. Fusese cel mai fericit om din lume timp de douăzeci și patru de ore și acum era din nou cel mai nefericit.

Ajungând la colțul străzii, i-a trecut prin minte că nu era departe Piața Florilor, pe Île de la Cité. S-a grăbit într-acolo, însuflețit,

amintindu-și fascinat sera aceea mare cu aer de gară și miros de mușchi, plină de unelte de grădinărit și plante foarte variate, în mijlocul zarvei produse de roabele din piața de provizii și de soldații aflați în permisie, care cumpărau buchete de flori de la tinerele precupețe de pe malul drept al Senei.

A ieșit de acolo cu un mic buchet de liliac, modest, dar frumos.

„Are aceeași prospețime ca Louise“, se gândea el.

Majordomul, îmbrăcat cu o vestă cu franjuri aurii, i-a deschis ușa cu o indiferență totală și, înclinând plictisit capul, i-a răspuns zâmbetului larg și entuziasmat al tânărului cu pălărie și buchet de flori în mână. I-a arătat cu mâna înmănușată o cameră alăturată și, când a intrat, a avut parte de o surpriză neplăcută: mai erau doi tineri. I-a venit în minte expresia săcăită a lui André când i-a cerut să fie primit de sora lui. Avea dreptate. Trebuia să stea la coadă pentru a o curta pe Louise de Vilmorin! Cei doi domni, îmbrăcați impecabil – unul, într-un costum albastru cu o mie de dungii, iar celălalt, într-un costum deschis la culoare și pălărie panama, gătiți pentru ocazia respectivă –, aduseseră și ei cadouri: unul avea un ghiveci auriu plin cu flori exotice colorate, iar celălalt purta sub braț o cutie enormă de dulciuri cu anagrama Dalloyau, o cofetărie cu produse delicioase de pe Rue Faubourg Saint-Honoré, cu cea mai bună cremă de vanilie din Paris.

Înainte ca ei să-l vadă, a ascuns la spate buchețelul de flori. Nu i se mai părea la fel de proaspăt, ci banal, total nepotrivit pentru o fată rafinată ca Louise de Vilmorin. I-a salutat foarte politicos pe cei doi și a rămas în picioare, sprijinit de tocul ușii, cu senzația că ar fi un călător clandestin, care, în orice moment, ar putea fi azvârlit afară. E adevărat că familia lui aparținea vechii aristocrații din Lyon și că își petrecuse copilăria într-un mic castel cu o mie de uși. Prea multe uși pentru cât de puțin era încălzit. S-a simțit ridicol cu titlul lui de conte ruinat. Brusc, a simțit că își ura florile ieftine. Le-a strâns și mai tare, până le-a strivit tulpinile neajutorate.

Majordomul i-a anunțat că domnișoara de Vilmorin îi aștepta în camera ei și toți trei au urcat acolo în pelerinaj. Tonio i-a lăsat s-o ia înainte și, pentru că aceștia nu îl vedeau, a îndesat florile în buzunarul de la haină și a făcut stânga-mprejur ca să plece din acea casă, când încă putea să evite să se facă de râs. Dar, întorcându-se, a văzut că majordomul îi urma, cu fața lui de sfinx, și că greutatea ochilor acestuia cădea asupra lui cu o indiferență de marmură. Tonio s-a înclinat ușor în fața lui, în chip de salut, și și-a continuat drumul pe scări în sus, în spatele celor doi.

Louise stătea în pat, cu spatele rezemat de o pernă și-și sprijinea brațele pe două perne enorme. Era ceva în ea dincolo de cuvinte. Frumusețea nu era doar pe chipul ei, nici în părul ei rebel, nici în talia ei zveltă. Era vorba despre imponderabilitatea ei. Era ceva în ea care o făcea să plutească deasupra lucrurilor.

Tânărul în costum albastru s-a apropiat cu un zâmbet triumfal pentru a-i oferi ghiveciul greu, plin de funde, panglici și flori. În loc să-și întindă brațele pentru a-l lua, ea i-a spus un „mulțumesc“, care putea fi atât din politețe, cât și indiferent. S-a întors spre doamna Petermann, care l-a luat cu o față plictisită, și l-a pus pe măsută, lângă cele două vase cu flori destul de asemănătoare. Celălalt domn s-a apropiat să-i dea dulciurile, ea i-a zâmbit la fel pentru o clipă și i-a mulțumit. Fără să facă nici cel mai mic gest de a lua cutia cu fundă mare liliachie, s-a uitat la guvernanta, care apucase pachetul. Louise s-a sprijinit într-un cot ca să-l vadă pe al treilea vizitator, care părea să se ascundă în spatele celorlalți doi, și să treacă la protocolul primirii cadoului ei.

– Vă jucați de-a v-ați ascunselea?

Tonio s-a înroșit puțin și a făcut câțiva pași în față.

– Ah, dumneavoastră sunteți! Conte Saint... Saint și mai cum?

– Saint-Exupéry! Ce bine că vă aduceți aminte de mine după atâta timp!

Ea i-a privit mâinile goale, iar el le-a vârat repede în buzunarele sacoului. Cuvintele i-au ieșit ameteite.

– Aș fi vrut să vă aduc un cadou, dar...

Vrând să gesticuleze, nervozitatea l-a făcut să scoată mâinile din buzunare, iar odată cu mișcarea mâinilor lui de uriaș, s-a declanșat o ploaie de flori de liliac. S-au împrăștiat prin cameră, creând un nor ce a rămas suspendat în aer pentru o clipă și apoi s-a așternut ușor, ca o ninsoare purpurie, pe cuvertură.

Pentru prima oară, expresia apatică a lui Louise s-a schimbat într-una de uimire.

– Sunteți magician? l-a întrebat.

– Îmi pare rău... s-a bâlbâit Tonio.

– Să nu vă pară rău, i-a spus Louise cu o strălucire care-i făcea ochii și mai verzi. Mie îmi plac foarte mult magicienii.

– În Casablanca, un caporal de escadrilă m-a învățat câteva trucuri cu cărțile de joc.

– Atunci, faceți-ne o demonstrație!

– Păi... n-am cărți de joc.

– Doamnă Petermann, ne puteți aduce o pereche de cărți?

– Domnișoară, știți că am ordine de la doamna Vilmorin să nu vă las singură cu domni.

Louise, obișnuită să dea ordine, s-a adresat celorlalți doi, care urmăreau conversația ca niște oaspeți din piatră.

– De ce nu vă duceți dumneavoastră după domnul Dupont, majordomul, să-i cereți să aducă niște cărți de joc din salonul de *bridge*?

Reduși la condiția de secretari, cei doi tineri au ieșit cu capetele plecate din cameră și s-au întors resemnați, urmași de majordom, care aducea o pereche de cărți de joc pe o tavă din argint.

Tonio a făcut cărțile. A ghicit cartea pe care ea o pusese în mijlocul teancului și a repetat jocul cu unul din cavaleri, care a colaborat cu resemnare.

– Știți și alte numere de magie? l-a întrebat ea, plictisită de cărțile de joc.

Tonio era deja euforic.

– Știu magia lui Mallarmé... Face magie din cuvinte!